

Б. М. АНДРУШКІВ

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
E-mail: Bohdan.anrdushkiv@gmail.com

Л. М. МЕЛЬНИК

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри менеджменту інноваційної діяльності та підприємництва,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
E-mail: Liliana.mel0512@gmail.com

О. Б. ПОГАЙДАК

доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
E-mail: Pog_Ola@bigmir.net

**ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ ОЦІНЮВАННЯ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ У СИСТЕМІ: ПІДПРИЄМСТВО – ГАЛУЗЬ – РЕГІОН – ДЕРЖАВА
(ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ АСПЕКТИ)**

Андрушків, Б. М. Інноваційні засоби формування концепції оцінювання сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава (євроінтеграційні аспекти) [Текст] / Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник, О. Б. Погайдак // Український журнал прикладної економіки. – 2016. – Том 1. – № 2. – С. 6-17. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. Предметом статті є теоретико-прикладні аспекти оцінювання рівня досягнення сталого розвитку підприємства.

Мета. Мета статті полягає у використанні інноваційних засобів формування концепції оцінювання рівня досягнення сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава.

Метод (методологія). Для досягнення визначеної мети у статті використано загальнонаукові і спеціальні методи дослідження, зокрема: аналітичні та логічні узагальнення, системно-структурний та компаративний аналіз.

Теоретико-методологічною основою дослідження є фундаментальні теоретичні положення сучасної економічної теорії та теорії управління, системно-інтегрований підхід до розгляду поняття сталого розвитку підприємства. Інформаційною базою стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з проблематики оцінювання рівня сталого розвитку на різних рівнях.

Результати. У ході дослідження виокремлено групи зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів з позиції 3-х рівнів. Встановлено наявність значної неузгодженості мотивів зацікавлених сторін у реалізації концепції сталого розвитку на рівні

© Б. М. Андрушків, Л. М. Мельник, О. Б. Погайдак, 2016

підприємства та різностороннє бачення сутності і значення терміну сталого розвитку підприємства, що обумовило необхідність формулювання концепції оцінювання сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава з аспектів зовнішньої та внутрішньої стійкості розвитку.

Одержані результати описують систему індикаторів рівня досягнення сталого розвитку з точки зору його «корисності» для регіональної та національної економіки та можуть бути використані для розроблення та впровадження заходів щодо забезпечення сталого розвитку на рівні окремого підприємства, регіону, галузі та держави.

Ключові слова: сталий розвиток; концепція; оцінювання; система; підприємство; галузь; регіон; держава; ефективність; індикатори.

B. M. ANDRUSHKIV

Doctor of Sciences (Economics),
Professor,
Head of the Chair,
Department of Management of Innovation Activity and Entrepreneurship
Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj
E-mail: Bohdan.anrdushkiv@gmail.com

L. M. MELNYK

PhD in Economics,
Senior Lecturer,
Department of Management of Innovation Activity and Entrepreneurship,
Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj
E-mail: Liliana.mel0512@gmail.com

O. B. POHAYDAK

Doctor of Sciences (Economics),
Senior Research Scientist,
Ternopil National Technical University named after Ivan Puluj
E-mail: Pog_Ola@bigmir.net

**INNOVATIVE FORMATION MEANS
OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT EVALUATION CONCEPT
IN THE SYSTEM OF: COMPANY – INDUSTRY – REGION – STATE
(EUROPEAN INTEGRATION ASPECTS)**

Abstract

The theoretical and applied evaluation aspects of sustainable development of the company have become the subject of the article. The purpose of the article is to use the innovative formation means of the evaluation concept of sustainable development within the system: company – industry – region – state.

The general scientific and special methods are used in the research. Among them we can distinguish the following ones: method of analytical and logic synthesis, method of system and structural and comparative analysis. These methods are used in order to achieve the goal of the article.

The fundamental theoretical principles of modern economic theory and management theory, systematic and integrated approach to the concept of sustainable development of the company

have become the theoretical and methodological basis of the research. The scientific work of have served as the information base of the paper.

The study highlighted a group of internal and external stakeholders. The results reflect the presence of significant inconsistency of stakeholders' motives in the sustainable development implementation at the enterprise level and many-sided view of the nature and meaning of the term of sustainable development of the company. This caused the need for the formulation of the sustainable development evaluation concept in the system of: company – industry – region – state.

The results of the article describe the system of sustainable development indicators in terms of its "usefulness" for regional and national economy and can be used for the development and implementation of measures for sustainable development at the level of the individual enterprise, region, sector and country.

Keywords: *sustainable development; concept; evaluation system; company; region; state; performance, indicators.*

JEL classification: *O12, Q01, Q56*

Вступ

У 1992 році на Конференції ООН у Ріо-де-Жанейро представники 179 країн визнали, що сучасний світ перебуває у нестабільному стані. Справді, боротьба з бідністю, голодом, відсутність можливостей отримати належну освіту, руйнування екологічних систем тільки погіршуються і негативно позначаються на умовах майбутнього існування суспільства. Усі визначені проблеми охоплює основний документ, прийнятий на цій конференції. Результатом цієї зустрічі став міжнародно визнаний «Порядок денний на XXI століття», у якому зазначено, що людство постало перед необхідністю переходу від несталого розвитку до сталого [8]. При цьому під сталим розвитком визначено таку модель розвитку суспільства, при якій досягається задоволення потреб нинішнього покоління людей без позбавлення такої можливості майбутніх поколінь за рахунок природоохоронних засобів.

Усі ці та інші обставини обумовили актуальність та своєчасність проблеми. Поняття сталого розвитку нині є одним з найбільш обговорюваних напрямів розвитку цивілізації, наукових досліджень, політичних прагнень. Поряд з цим система оцінювання рівня досягнення сталого розвитку окремими вітчизняними підприємствами відповідно до європейських стандартів на основі чітко визначених показників та індикаторів ще не сформована, що й визначило мету та завдання наукового дослідження.

Переважає більшість досліджень з проблеми реалізації концепції сталого розвитку орієнтується на макроекономічну теорію. Так, крізь призму використання й освоєння сукупних ресурсів, резервів і можливостей різної природи, поєднання яких генерує процеси формалізації системних ознак до сталого розвитку України, висвітлюється у працях О. М. Алімова, О. С. Гребенюка, І. В. Драган, О. О. Демешок, І. М. Лицура, В. В. Микитенко, В. Ю. Худолей. Проблемні питання оцінювання результативності окремих процесів господарської діяльності підприємств, що уможливує забезпечення сталого розвитку, досліджені науковцями у різних аспектах розглядуваної проблематики: підвищення ефективності територіальної одиниці, забезпечення її сталого розвитку – Б. М. Андрушків, Н. Б. Кирич, О. В. Скидан [1]; оцінювання техногенних збитків у структурі механізму стійкого розвитку економічних систем – М. І. Бублик, О. Є. Кузьмін [2]; дослідження економічних аспектів управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки. 2016 рік. Том 1. № 2.

влади в Україні – М. А. Хвесик, С. О. Лизун [4]. Питання оцінювання рівня сталого розвитку підприємств висвітлено у працях Зубової О. В. [6], Телешевської С. М. [11].

Доволі ґрунтовними є дослідження особливостей аналізування рівня сталого розвитку на рівні підприємства такими зарубіжними ученими, як Джурдіс Станіскіс і Валдас Абрасікаускас [13], Гордон Мітчел [14], Елісон Вархурст [18] та інші.

Мета статті

Метою статті є використання інноваційних засобів формування концепції оцінювання рівня досягнення сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава.

Виклад основного матеріалу дослідження

Господарюючі суб'єкти (підприємства) відповідно до Європейських вимог є основним чинником соціально-економічного розвитку як окремого регіону, так і галузі та національної економіки загалом, адже вони забезпечують зайнятість населення, виробництво товарів повсякденного вжитку, розвиток знань та навичок суспільства. Водночас соціально-економічні наслідки оточуючого середовища є основним параметром успіху в бізнесі, особливо в довготривалій перспективі. Враховуючи вибір України щодо основних Євроінтеграційних напрямів реалізації концепції сталого розвитку, вважаємо, що роль окремого підприємства у цьому процесі є ключовою.

Загалом пропонуємо трактувати сталий розвиток підприємства з позиції системно-інтегрованого підходу як процесу постійних змін, при якому використання ресурсів, у тому числі освітньої компоненти, напрямок інвестицій, науково-технічний розвиток, впровадження інновацій, розвиток персоналу та інституційні зміни узгоджені один з одним і спрямовані на підвищення рівня ефективності поточної діяльності підприємства, задоволення його потреб та досягнення стратегічних цілей у гармонії з довкіллям. Логіка такого трактування виражається у всебічній вигоді для різних зацікавлених сторін, що наведено у матриці узгодження інтересів та мотивів зацікавлених сторін, у реалізації концепції сталого розвитку на рівні підприємства (рис. 1), де більш детально виокремлено групи зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів (англ. stakeholders – зацікавлені сторони – фізичні і юридичні особи, які мають легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність). Іноді їх називають групами інтересів або групами впливу, які пропонуємо розглядати з позиції 3-х рівнів, зокрема:

- для підприємства – задоволення його потреб, тобто отримання прибутку та покращення іміджу на конкуруючому ринку, зростання продуктивності праці, оптимізація енергоспоживання, зниження відходів, підтримка з боку органів місцевого самоврядування, вихід на зовнішні ринки;
- для регіональної і муніципальної економіки – отримання надходжень до бюджету у вигляді сплати податків відповідальних господарюючих суб'єктів, зміцнення співпраці з представниками органів влади інших країн з питань реалізації нових програм регіонального розвитку, вирішення проблем із зайнятістю місцевого населення, зменшення рівня забруднення твердими промисловими та побутовими відходами;
- для національної економіки – практична реалізація концепції сталого розвитку, що виражається у зменшенні негативного впливу на довкілля, та покращенні загального рівня екологічної та техногенної безпеки у країні.

| Групи зацікавлених сторін (стейкхолдери) | Очікувані результати від запровадження концепції сталого розвитку на рівні підприємства | | | |
|--|---|---|---|--|
| | Економічна ефективність | Соціальна справедливість | Екологічна безпека | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | |
| Рівень I. Підприємство | Власники | одержання прибутку | покращення іміджу підприємства як соціально відповідального | покращення іміджу підприємства як виробника екологічно безпечної продукції |
| | | підтримка з боку органів місцевого самоврядування | підвищення професійного рівня і розвиток компетентностей працівників | оптимізація енергоспоживання |
| | вихід на зовнішні ринки | зростання продуктивності праці | зниження відходів | |
| | Топ-менеджери | достовірна оцінка ефективності керування підприємством | упровадження системи мотивування працівників | покращення іміджу підприємства як виробника екологічно безпечної продукції |
| | | Працівники | здатність підприємства своєчасно виплачувати зарплату, проводити пенсійні та інші виплати | одержання справедливої винагороди за професіоналізм, компетентність |
| | Інвестори | | гарантія одержання прибутку | можливість кар'єрного зростання |
| | Кредитори | гарантія одержання виплат по кредиту | покращення іміджу підприємства як соціально відповідального | покращення іміджу підприємства як виробника екологічно безпечної продукції |
| | | Споживачі (клієнти) | стабільність поставок як наслідок фінансової репутабельності підприємства | покращення іміджу підприємства як соціально відповідального |
| | Партнери | | наявність системи знижок | наявність системи лояльності до споживачів |
| | | Постачальники | одержання прибутку | покращення іміджу підприємства як соціально відповідального |
| Представники органів місцевого самоврядування | підтримка з боку органів місцевого самоврядування | | наявність системи лояльності до постачальників | покращення іміджу підприємства як виробника екологічно безпечної продукції |
| | Рівень II. Оточуюче середовище. Ретон | своєчасна виплата за поставання матеріалів, ресурсів | працевлаштування місцевого населення | зменшення рівня забруднення твердими промисловими та побутовими відходами, токсичними речовинами і скидами у водойми |
| надходження грошових коштів до бюджету у вигляді сплати податків | | спрямування коштів на соціальні потреби місцевого населення | екологічно безпечна технологія виробництва | |

Рис. 1. Матриця узгодження інтересів та мотивів зацікавлених сторін у реалізації концепції сталого розвитку на рівні підприємства

| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | |
|---------------------|---|---|---|---|---------------------------|
| Рівень III. Держава | <i>Суспільні й державні організації</i> | від успішного функціонування підприємства залежить добробут економічної інфраструктури країни | зменшення рівня безробіття | зменшення рівня забруднення твердими промисловими та побутовими відходами, токсичними речовинами і скидами у водойми | |
| | | зростання національної економіки | зменшення рівня безробіття | екологічно безпечна технологія виробництва раціональне використання ресурсів | |
| | <i>Представники Уряду держави</i> | зростання національної економіки | підвищення рівня престижу вищої професійної освіти та наукової діяльності | зменшення рівня забруднення твердими промисловими та побутовими відходами, токсичними речовинами і скидами у водойми | |
| | | | покращення іміджу країни як активного учасника реалізації «Порядку денного на ХХІ століття» | покращення рівня забруднення твердими промисловими та побутовими відходами, токсичними речовинами і скидами у водойми | |
| | <i>Суспільство загалом</i> | зростання національної економіки | підвищення рівня зайнятості підвищення рівня добробуту | покращення загального рівня екологічної та техногенної безпеки у країні | покращення стану довкілля |
| | | | | | |

Продовження рис. 1.

На рисунку можна відстежити узгодження очікувань різних стейкхолдерів, зокрема видно, що з точки зору економічної ефективності власники підприємств та їх партнери очікують на отримання додаткової вигоди у вигляді зростання прибутку, тобто грошових «вливань» у підприємство від реалізації концепції сталого розвитку, водночас майже усі інші визначені групи стейкхолдерів сподіваються на отримання своєї вигоди, виступаючи при цьому своєрідними винуватцями витоку грошових коштів з підприємства.

Доволі цікавим є узгодження інтересів у питаннях забезпечення соціальної справедливості: власники, інвестори, кредитори та партнери сподіваються на покращення іміджу підприємства як соціально відповідального, працівники та топ-менеджери очікують на одержання справедливої винагороди за професіоналізм, компетентність, а представники органів місцевого самоврядування та рівня держави переслідують головну мету у підвищенні рівня зайнятості населення. З цього можна зробити висновок про наявність значної неузгодженості мотивів зацікавлених сторін у реалізації сталого розвитку на рівні підприємства у частині реалізації соціальної політики.

Вважаємо, що мотиви стейкхолдерів щодо забезпечення екологічної безпеки в загальному поділилися на два напрями:

- покращення стану довкілля та екологічно безпечна технологія виробництва – для зовнішніх стейкхолдерів;
- покращення іміджу підприємства як виробника екологічно безпечної продукції – для внутрішніх стейкхолдерів.

Варто зазначити, що при достатній кількості причин та мотивів для підприємств практика оцінювання рівня досягнення сталого розвитку для вітчизняного бізнесу є новим явищем. Вищезазначене вказує на те, що кожна із зацікавлених сторін має власні уявлення та мотиви забезпечення сталого розвитку. Таке різностороннє бачення сутності і значення одного терміну обумовлює необхідність формування концепції оцінювання сталого розвитку у системі: підприємство – галузь – регіон – держава з аспектів зовнішньої та внутрішньої стійкості розвитку, при цьому для кожного з них необхідне застосування відповідного аналітичного інструментарію.

Під поняттям зовнішньої стійкості пропонуємо розуміти безконфліктну взаємодію підприємства із зовнішнім середовищем та рівень результативності діяльності такого підприємства для органів місцевого самоврядування, суспільства загалом. Внутрішня стійкість характеризує пропорційність та збалансованість усіх бізнес-процесів підприємства, що забезпечують позитивну динаміку основних фінансових та техніко-економічних показників його діяльності.

Оцінювання зовнішньої стійкості підприємства служить для вивчення його «корисності» у розрізі регіону чи країни загалом. Для цього необхідно брати за основу такий набір індикаторів, які б дали змогу не лише оцінити рівень досягнення сталого розвитку окремого підприємства, а й порівняти його з іншими підприємствами у межах однієї галузі.

Індикатор – це засіб, що допомагає усвідомити поточний стан, шлях розвитку і що ще потрібно зробити, щоб досягнути бажаного результату. Індикатори сталого розвитку вказують на місця, де зв'язки між економікою, суспільством і навколишнім середовищем є слабкими. Аналізування та оцінювання сталого розвитку повинно базуватися на системно-інтегрованому підході, тобто виокремленні багатofакторних показників, що відображають зв'язок між економічною, соціальною та екологічною складовими (табл. 1).

**Таблиця 1. Система індикаторів оцінювання
зовнішньої стійкості підприємства**

| Складові сталого розвитку підприємства | Кількісні індикатори зовнішньої стійкості підприємства | |
|---|--|--|
| | абсолютні | відносні |
| 1. Економічна ефективність | сума чистого прибутку/збитку | частка ринку |
| | сума сплачених податків | продуктивність праці |
| | сума залучених інвестицій (фінансових, майнових) | частка витрат на наукові дослідження |
| | сума інвестицій «на сторону» | частка впровадження нового устаткування |
| | сума виділених підприємству субсидій, податкових пільг, кредитів | частка ринку в порівнянні з конкурентами або частка нових проектів у галузі |
| | сума фінансової допомоги | рівень якості продукції ефективність використання ресурсів |
| 2. Соціальна справедливість (нормативно-правовий контент) | кількість працюючих штатних працівників | рівень безпеки і охорони праці на виробництві |
| | розмір середньомісячної заробітної плати штатних працівників | частка штатних працівників з вищою освітою |
| | сума відрахованих коштів на забезпечення соціального захисту працівників | співвідношення середньої заробітної плати робітників і мінімальної заробітної плати |
| | кількість конфліктних ситуацій на підприємстві | співвідношення середньої заробітної плати працівників з вищою освітою і мінімальної заробітної плати |
| | показники виробничого травматизму та професійних захворювань | частка працюючих, що пройшли курси підвищення кваліфікації |
| | кількість прогулів робочих днів | рівень плинності кадрів |
| | сума коштів, спрямована на підвищення кваліфікації працівників | частка вихідних днів та відпусток |
| 3. Екологічна безпека (освітній контент) | кількість твердих побутових та промислових відходів | частка повторного використання матеріалів і ресурсів |
| | кількість скидів у водойми | частка небезпечних матеріалів |
| | кількість викидів парникових газів | частка небезпечних відходів |
| | кількість спожитої електроенергії | частка пакувальних відходів |
| | сума сплаченого екологічного податку | частка інвестицій на заходи запобігання забрудненню довкілля |
| | кількість витрачених ресурсів при виробництві та упакуванні продукції з поділом на: витрачені невідновлювані ресурси; витрачені відновлювані ресурси | |
| | кількість скарг на негативний вплив на довкілля, поданих, оброблених через офіційні механізми їх подання | |

Задля докладної оцінки рівня досягнення сталого розвитку підприємства, окрім кількісних показників, до уваги слід брати й якісні показники.

Так якісними індикаторами економічної ефективності можуть бути такі: можливість змінювати графік виробництва при зміні плану маркетингу, методи управління ризиком чи можливостями, що використовуються на підприємстві, рівень та ефективність використання наданих пільг, податкових кредитів, субсидій, нагород, фінансових заохочень, рівень впливу на місцеве населення та економіку.

Рівень системи підвищення кваліфікації працівників, матеріального і нематеріального стимулювання працівників, захисту прав працівників, охорони праці, управління для постачальників і ланцюжки поставок, організаційної структури і відповідальності за нагляд і здійснення соціальної політики, рівень дотримання етичних стандартів, прозорість, дотримання прав людини та задоволеності роботою утворюють групу якісних індикаторів соціальної компоненти сталого розвитку підприємства.

До якісних індикаторів екологічної безпеки слід віднести систему екологічного управління, що містить формалізовану структуру взаємопов'язаних процедур – перевірок, звітів, планів і дій – які реалізуються на рівні підприємства з метою сприяння досягненню цілей екологічної політики та екологічне маркування продукції, що є засобом привернення уваги екологічно свідомих покупців і «захоплення» за рахунок цього додаткової частки ринку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Підсумовуючи результати дослідження, вважаємо, що для того, щоби розвиток національної економіки загалом та кожного підприємства зокрема був сталим у довготерміновому періоді, він повинен зазнати радикальних змін у якісному плані, що вимагає постійного моніторингу та контролю. Відтак, необхідність побудови системи індикаторів досягнення сталого розвитку підприємства та їх аналіз обумовлено ступенем впливу підприємства або його намірами в майбутньому щодо поліпшення або деградації економічних, екологічних та соціальних умов, процесів розвитку і тенденцій на місцевому, регіональному і глобальному рівнях. Загалом індикатори сталого розвитку групують залежно їх функціонального призначення:

1. Економічна складова сталого розвитку відображає аналіз впливу підприємства на економічний стан зацікавлених сторін і на економічні системи на місцевому, регіональному і глобальному рівнях. Таким чином, дані цієї категорії ілюструють рух капіталу між різними зацікавленими сторонами.

2. Дані про екологічну складову сталого розвитку характеризують вплив підприємства на системи живої і неживої природи, тобто землю, повітря, воду і екосистеми. Екологічна категорія охоплює вплив, що пов'язаний зі спожитими ресурсами та утвореними відходами (наприклад, з викидами, скидами і відходами), а також дотримання екологічного законодавства та екологічні витрати.

3. Дані про соціальну складову сталого розвитку характеризують вплив нормативно-правового забезпечення на організації соціальних систем, у межах яких вона функціонує.

Поряд з основними індикаторами, що характеризують рівень досягнення сталого розвитку підприємства з точки зору його «корисності» для місцевого, регіонального та національного розвитку необхідно аналізувати ще й якісні індикатори для кожної компоненти сталого розвитку зокрема.

З метою глибшого усвідомлення сутності та особливостей оцінювання рівня досягнення сталого розвитку подальшого дослідження потребує розроблення

системно-інтегрованого методичного підходу до оцінювання його рівня на основі бізнес-індикаторів.

Список літератури

1. Андрушків, Б. М. Повний регіональний господарський розрахунок – шлях підвищення ефективності територіальної одиниці, забезпечення її сталого розвитку: колективна монографія / [Андрушків Б. М., Кирич Н. Б., Мельник Л. М., Погайдак О. Б. та ін.]; За ред. Б. М. Андрушківа. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2014. – 680 с.
2. Бублик, М. І. Державне регулювання техногенних збитків та його оцінювання в структурі механізму стійкого розвитку економічних систем / О. Є. Кузьмін, М. І. Бублик // Mechanismus der nachhaltigen entwicklung des wirtschafts systems formation [Mechanism of sustainable development of economic systems formation]: Collective monographie. – Nurnberg, Deutschland: Verlag SWG imex GmbH, 2014. – Vol. 1. – Глава 1.13. – С. 109-114.
3. Екологічний вектор модернізації економіки та освіти – європейський контент сталого розвитку регіонів: монографія / [Андрушків Б. М., Кирич Н. Б., Малюта Л. Я., Мельник Л. М., Погайдак О. Б. та ін.]; за заг. ред. Н. Г. Метеленко. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. – 458 с.
4. Економічні аспекти управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні / [за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С. О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2015. – 72 с.
5. Жарова, Л. В. Сталий розвиток України: необхідність чи неминучість? / Л. В. Жарова // Науковий вісник Київського політехнічного інституту. – 2007. – № 4. – С. 4–15.
6. Зубова, О. В. Методика оцінки і прогнозування сталості розвитку сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / О. В. Зубова // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. Вип. 112. – Харків: ХНТУСГ. – 2011. – 519 с. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/natural/vkhdtusg/2011_112/43.pdf.
7. Ільченко, В. М. Аналіз застосування індексів та індикаторів сталого розвитку / В. М. Ільченко, Ю. О. Гулейко // Економіка і регіон. – 2012. – № 6 (37). – С. 30-34.
8. Програма дій «Порядок денний на XXI століття» («AGENDA 21»). Ухвалена конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку в Ріо-де-Жанейро (Саміт «Планета Земля» 1992.). – Київ: «Інтелсфера», 2000. – 359 с.
9. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України / О. М. Алімов, В. В. Микитенко, І. М. Лицур, І. В. Драган, В. Ю. Худолей, О. О. Демешок, О. С. Гребенюк. – Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 88 с.
10. Сталий розвиток – XXI століття: управління, технології, моделі: колективна монографія [Аверкіна М. Ф., Андрєєва Н. М., Балджи М. Д., Веклич О. О. та ін.] / НАН України, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»; НТТУ «Київський політехнічний інститут»; Вища економіко-гуманітарна школа; Міжнародна асоціація сталого розвитку / за наук. ред. проф. Хлобистова Є. В. – Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2014. – 540 с.

-
11. Телешевська, С. М. Комплексна методика оцінки рівня сталого розвитку підприємств / С. М. Телешевська // «Молодий вчений». – 2015. – № 6 (21), Частина 2, червень. – С. 78-81.
 12. Global Reporting Initiative (GRI) (2015). Guidelines part 1 Reporting Principles and Standard Disclosures. Amsterdam, 97 p.
 13. Jurgis K. Staniškis, Valdas Arbačiauskas (2009). Sustainability Performance Indicators for Industrial Enterprise Management. Environmental Research, Engineering and Management, No. 2(48), P. 42-50.
 14. Mitchell, G. (1996). Problems and Fundamentals of Sustainable Development Indicators. Sustainable Development 4(1):1-11.
 15. National Round Table on the Environment and the Economy. (2001). Calculating Eco-Efficiency Indicators: A Workbook for Industry, Canada. [<http://www.nrtee-trnee.com/eng/publications/ecefficiency-workbook/NRTEE-Ecoefficiency-Workbook.php>].
 16. Olsthoorn. (2001). Environmental indicators for business: a review of the literature and standardization methods. Journal of Cleaner Production 9, 453-463.
 17. UNCTAD. (2004). A Manual for the Preparers and Users of Eco-efficiency Indicators. [http://www.unctad.org/en/docs/iteipc20037_en.pdf].
 18. Warhurst, A. (2002). Sustainability Indicators and Sustainability Performance Management. University of Warwick, UK, No. 43, 129 p.

References

1. Andrushkiv, B. M. (2014). *The Complete regional economic calculation – the way to improve the efficiency of territorial unit and to ensure its sustainable development*. Ternopil: Terno-graph.
2. Bublyk, M. I., Kuzmin, O. E. (2014). *Mechanism of sustainable development of economic systems formation*, 1, 109-114.
3. Andrushkiv, B. M., Kyrych, N. B., Malyuta, L. Y, Melnyk, L. M., Pohaydak, O. B. (2016). *Ecological vector of modernize the economy and education – European Content of sustainable regional development*. Ternopil: Palyanytsya V. A.
4. Hvesyuk, M. A., Lyzun, S. O. (2015). *Economic aspects of natural resource management and sustainable development in the decentralization of power in Ukraine*. State institution “Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of the National Academy of Sciences of Ukraine.
5. Zharova, L. V. (2007). Sustainable development of Ukraine: the inevitability or necessity? *Scientific Bulletin of Kyiv Polytechnic Institute*, 4, 4-15.
6. Zubova, A. V. (2011). Methods of assessing and forecasting of agricultural enterprises sustainability. *Journal of Kharkov National Technical University of Agriculture: Economics*, 112.
7. Ilchenko, V., Huleyko, Y. (2012). Analysis of the use of indexes and indicators of sustainable development. *Journal of Economy and region*, 6 (37), 30-34.
8. The Programme of Action Agenda for the XXI century (“AGENDA 21”). (2000). *Kyiv “Intelsfera”*, 359 p.
9. Alymov, O. M., Mikitenko, V. V., Lytsur, I. M., Dragan, I. V., Khudoliy, V. Y., Demeshok, O. O., Grebenyuk, A. S. (2013). *System and comprehensive evaluation of sustainable development potential of Ukraine*. Kyiv: State Institution “Institute of Environmental Economics and Sustainable Development of NAS of Ukraine”, 88 p.

-
10. Averkyna, M. F, Andreeva, N. M., Balgy, M. D., Veklych, A. A. (2014). Sustainable Development – XXI Century. *Management, Technologies, Models*. Cherkassy: Chabanenko publisher Y. A.
 11. Teleshevs`ka, S. M. (2015). Comprehensive assessment method of sustainable development of enterprises. *Journal of Young scientist*, 6 (21), 2, 78-81.
 12. *Global Reporting Initiative (GRI)*. (2015). Guidelines part 1 Reporting Principles and Standard Disclosures. Amsterdam, 97 p.
 13. Jurgis, K. Staniškis, Valdas Arbačiauskas. (2009). *Sustainability Performance Indicators for Industrial Enterprise Management. Environmental Research, Engineering and Management*, 2(48), 42-50.
 14. Mitchell, G. (1996). Problems and Fundamentals of Sustainable Development Indicators. *Sustainable Development*, 4(1):1-11.
 15. National Round Table on the Environment and the Economy. (2001). Calculating Eco-Efficiency Indicators. *A Workbook for Industry, Canada*. Retrieved from: <http://www.nrtee-trnee.com/eng/publications/ecoeficiency-workbook/NRTEE-Ecoeficiency-Workbook.php>.
 16. Olsthoorn. (2001). Environmental indicators for business: a review of the literature and standardisation methods. *Journal of Cleaner Production*, 9, 453-463.
 17. UNCTAD. (2004). *A Manual for the Preparers and Users of Eco-efficiency Indicators*. Retrieved from: http://www.unctad.org/en/docs/iteipc20037_en.pdf.
 18. Warhurst, A. (2002). Sustainability Indicators and Sustainability Performance Management. *University of Warwick*, UK, No. 43, 129 p.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2016 р.